

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

ЛЕЩУК Галина Василівна

УДК 373.66:377.6+378.1 (44)

**СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ У ФРАНЦІЇ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2009

Робота виконана у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
ПОЛЩУК Віра Аркадіївна,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри соціальної роботи.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
КОЗУБОВСЬКА Ірина Василівна,
Ужгородський національний університет,
завідувач кафедри соціальної роботи;

кандидат педагогічних наук, професор
АРХИПОВА Світлана Петрівна,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
завідувач кафедри соціальної роботи
і соціальної педагогіки.

Захист відбудеться 24 квітня 2009 року о 12.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М.Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розіслано 23 березня 2009 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Чайка В.М.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. Глобалізація соціально-економічних процесів, орієнтація України на входження до європейського освітнього простору зумовлюють доцільність вивчення зарубіжного досвіду в різних галузях суспільного життя, в тому числі, й у галузі підготовки фахівців соціальної роботи. Критичний аналіз досягнень і прорахунків інших країн дасть змогу оптимізувати процес підготовки соціальних працівників в Україні, яка лише формує власну систему соціальної освіти. У цьому контексті значний інтерес становить досвід Франції, де соціальна робота і соціальна освіта мають багатолітні традиції. Важливість вивчення досвіду цієї держави підтверджується тим, що вона займає провідні позиції з розробки та впровадження освітніх інновацій і при цьому вирізняється зваженим підходом до проблеми оптимального поєднання національних традицій із актуальними тенденціями розвитку світових систем соціальної освіти.

Вивченню світового досвіду професійної підготовки соціальних працівників присвятили свої праці зарубіжні учені М.Доуел, Ш.Рамон, Т.Шанін, С.Шардлоу (Велика Британія), В.Бочарова, А.Панов, Т.Яркіна (Росія), В.Гріффіс, А.Кроплі, Дж.Кросс (США), Р.Массан, Дж.Реміон (Бельгія), Г.Серензен (Данія), А.Фішер, Д.Хоффман (Німеччина), Б.Буке, П.Бешлер, Ф.Лаот (Франція) та інші.

Проблема професійної підготовки соціальних працівників і соціальних педагогів стала предметом активних наукових досліджень у нашій країні. Дослідження теоретико-методологічних основ соціальної/соціально-педагогічної професійної освіти представлено у працях українських науковців С.Архипової, О.Безпалько, А.Капської, О.Карпенко, І.Ковчиної, І.Козубовської, М.Лукашевича, І.Миговича, Л.Міщик, В.Поліщук, В.Полтавця та інших. Питання історії становлення та сучасних тенденцій розвитку соціальної педагогіки і соціальної роботи в Україні висвітлено у наукових дослідженнях Г.Попович, А.Рижанової, Л.Штефан. Вивченню особливостей підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з різними категоріями клієнтів присвячені праці І.Зверєвої, Г.Лактіонової, Ю.Мацкевич, В.Оржеховської, С.Пашенко. Дослідження досвіду зарубіжних країн у галузі підготовки соціальних/соціально-педагогічних кадрів та можливостей їх реалізації у вітчизняній практиці соціальної освіти представлено у працях Л.Віннікової, Н.Собчак, В.Тименка (США), В.Козубовського, О.Пічкара (Велика Британія), Н.Гайдук, Н.Микитенко (Канада), О.Пришляк (Німеччина), С.Когут (Польща) та інших. Разом із тим, результати аналізу наукових джерел засвідчують, що професійна підготовка фахівців соціальної сфери Франції не була предметом спеціальних педагогічних досліджень.

Вивчення наукових джерел, нормативно-правових актів, методичних матеріалів, аналіз практичного досвіду підготовки фахівців соціальної сфери в Україні і за кордоном засвідчили наявність суперечностей між:

- поглибленням кризових явищ в українському суспільстві і нестачею професійних соціальних працівників, здатних ефективно вирішувати актуальні соціальні проблеми;
- розширенням сфер і напрямів діяльності фахівців соціальної роботи і чітко окресленим напрямом їх професійної освіти;
- існуючою системою підготовки соціальних працівників і вимогами, які висувуються до неї в умовах створення єдиного європейського освітнього простору.

Актуальність проблеми та відсутність комплексних наукових досліджень, присвячених вивченню французького досвіду організації та здійснення підготовки фахівців соціальної сфери з метою виявлення прогресивних ідей, що можуть сприяти вдосконаленню підготовки відповідних фахівців в Україні, зумовили вибір теми нашого дослідження **“Система професійної підготовки фахівців соціальної сфери у Франції”**.

Зв’язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідних робіт Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка у зв’язку з розробкою теми “Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної діяльності і соціально-педагогічної освіти” (РК № 0104U002386).

Тема дослідження затверджена вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка (протокол № 7 від 28 лютого 2006 р.) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології АПН України (протокол № 4 від 24 квітня 2007 р.).

Мета дослідження – з’ясувати особливості системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції, визначити можливості реалізації прогресивних ідей французького досвіду у вищих навчальних закладах України.

Відповідно до мети дослідження визначено основні його **завдання**:

1. Виокремити й охарактеризувати основні етапи становлення соціальної освіти Франції.
2. Дослідити галузі професійної діяльності та функції фахівців соціальної сфери Франції.
3. Проаналізувати структурні компоненти, особливості змісту та організації професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції.
4. Охарактеризувати основні напрями модернізації професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції.
5. Дослідити можливості творчого використання ідей прогресивного досвіду підготовки фахівців соціальної сфери Франції у вищих навчальних закладах України.

Об’єкт дослідження – професійна підготовка фахівців соціальної сфери Франції.

Предмет дослідження – система різнорівневої професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції.

Для реалізації поставлених завдань використовувались такі **методи наукового дослідження**:

- метод порівняльно-історичного аналізу, який дав змогу прослідкувати процес становлення соціальної освіти Франції та виявити актуальні тенденції її розвитку;
- інтерпретаторсько-аналітичний метод, на основі якого здійснено вивчення українських та зарубіжних наукових джерел, офіційних документів з проблем підготовки фахівців соціальної сфери Франції з використанням узагальнення, систематизації, зіставлення та синтезу;
- метод системного аналізу, з допомогою якого було виокремлено основні компоненти системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції та охарактеризовано їх особливості;
- метод контент-аналізу (аналіз програм різних рівнів професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції та України);
- метод теоретичного узагальнення, який дав змогу сформулювати та конкретизувати висновки, обґрунтувати практичні рекомендації.

Теоретико-методологічною основою дослідження є концепції формування особистості фахівця; основні методологічні принципи науковості, об'єктивності, системності, соціальної зумовленості; комплексного використання методів наукового пошуку; роботи українських учених з порівняльної педагогіки (Н.Ничкало, Л.Пуховська, С.Сисоєва, О.Сухомлинська), із питань підготовки фахівців соціальної/соціально-педагогічної сфери в Україні (О.Безпалько, П.Гусак, І.Зверева, А.Капська, І.Козубовська, Г.Лактіонова, М.Лукашевич, Л.Міщик, В.Поліщук); дослідження французьких учених з історії соціальної освіти (Б.Буке, С.Дебрі, Д.Лортіуа, М.Монроз), її організації (П.Бешлер, К.Дюран-Пренборнь, П.Санчу, Д.Тронш) та реформування (А.Каталь, М. де Монталамбер,

Ж.-Н.Шопар, Ж.Планте), а також нормативно-правові документи з проблематики дослідження.

Джерельна база дослідження: законодавчі акти, що визначають функціонування та стратегічні напрями розвитку національних систем соціальної освіти України та Франції, зокрема, нормативні документи, статистичні дані, аналітичні матеріали, програми професійної підготовки фахівців соціальної сфери; програмно-методичне забезпечення навчальних закладів Франції та України; наукові дослідження вітчизняних і французьких учених із проблем професійної підготовки фахівців соціальної сфери та напрямів модернізації систем соціальної освіти; довідково-енциклопедична література; публікації періодичних спеціалізованих видань “Actualités sociales hebdomadaires” (“Соціальні щотижневі новини”), “Vie sociale” (“Соціальне життя”), “Le Bulletin Officiel” (“Офіційний бюлетень”), “Lien social” (“Соціальні зв'язки”), “Etudes et Résultats” (“Дослідження та результати”), “Revue de droit sanitaire et social” (“Журнал санітарного та соціального права”), “Journal Officiel” (“Офіційна газета”), “Соціальна політика і соціальна робота”, “Практична психологія та соціальна робота”, “Соціальна робота в Україні: теорія і практика”, “Соціальні служби для молоді”.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* в педагогічній науці України:

– *охарактеризовано* структурні компоненти системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції (початкова, середня, вища та післядипломна освіта), особливості її змісту й організації (трансверсальний характер змісту освіти, модульна організація навчального процесу, інтеграція теоретичного та практичного компонентів, поєднання інваріантної та варіативної складових, пріоритетність індивідуального підходу до організації процесу навчання, гнучкість програм професійної підготовки, моделювання майбутньої професійної діяльності у процесі навчання, партнерська співпраця навчальних закладів із соціальними установами), типи навчальних закладів (державні й асоційовані); *виокремлено* та *охарактеризовано* основні етапи становлення соціальної освіти Франції, галузі діяльності та функції французьких фахівців соціальної сфери;

– *розкрито* основні напрями модернізації системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції на сучасному етапі (розвиток соціальної освіти у контексті положень Болонської декларації, розширення сфер діяльності та спеціальностей, посилення партнерської співпраці між навчальними закладами різних типів і форм власності, поліваріантний підхід до формування змісту, програм, технологій післядипломної освіти, упровадження процедури “визнання професійної компетентності”);

– на основі порівняльного аналізу структури, змісту й організації професійної підготовки соціальних працівників в Україні та Франції *окреслено* можливості реалізації ідей позитивного французького досвіду професійної підготовки фахівців соціальної сфери у вищих навчальних закладах України.

Подальшого розвитку набули положення щодо основних тенденцій розвитку соціальної освіти Франції та України; *розширено* відомості про зарубіжні моделі професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні рекомендацій щодо можливостей адаптації прогресивних ідей французького досвіду підготовки фахівців соціальної сфери у вітчизняній системі соціальної освіти; розробці та впровадженні спецкурсу “Соціальна робота і соціальна освіта у Франції”, розробленого за вимогами кредитно-трансферної системи. Матеріали дисертації можуть бути використані у процесі підготовки курсів “Порівняльна педагогіка”, “Історія соціальної роботи”, “Теорія та практика соціальної роботи”, “Зарубіжний досвід соціальної роботи”, підручників і посібників для студентів спеціальностей “Соціальна робота” і “Соціальна педагогіка”.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес Запорізького національного університету (довідка № 01-09/810 від 19.05.2008 р.), Кіровоградського державного педаго-

гічного університету імені В.Винниченка (акт про впровадження № 481 від 17.06.2008 р.), Ніжинського державного університету імені М.Гоголя (довідка № 04/689 від 22.04.2008 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А.Макаренка (акт про впровадження № 740 від 14.05.2008 р.), Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка (акт про впровадження № 400-28/03 від 05.05.2008 р.), Ужгородського національного університету (акт про впровадження № 151 від 15.05.2008 р.).

Вірогідність результатів дослідження забезпечується теоретико-методологічною обґрунтованістю його основних положень; застосуванням комплексу взаємопов'язаних методів відповідно до мети та завдань дослідження; широтою джерелознавчої бази; системним аналізом теоретичного матеріалу, законодавчих актів та навчально-методичних документів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертації висвітлювались у доповідях та виступах автора на V Міжнародному українсько-польському форумі “Теоретичні та методичні засади розвитку педагогічної освіти: педагогічна майстерність, творчість, технології” (Київ, 2007 р.); *міжнародних наукових і науково-практичних конференціях*: “Наука й освіта на порозі III тисячоліття” (Мінськ, 2000 р.), “Проблеми професійної підготовки педагогічних працівників” (Житомир, 2000 р.), “Динаміка наукових досліджень 2004” (Дніпропетровськ, 2004 р.), “Інформаційно-культурологічна та мистецька освіта: стан і перспективи” (Харків, 2004 р.), “Альянс наук: вчений – вченому” (Дніпропетровськ, 2005 р.), “Дні науки-2006” (Дніпропетровськ, 2006 р.), “Соціально-правовий захист національних меншин” (Ужгород, 2006 р.), “Наука та практика 2007” (Полтава, 2007 р.), “Сучасні напрями теоретичних і прикладних досліджень 2008” (Одеса, 2008 р.), “Соціальна робота і сучасність: теорія та практика” (Київ, 2008 р.); *регіональному науково-практичному семінарі* “Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції” (Тернопіль, 2008 р.) і на звітних наукових конференціях кафедр соціальної педагогіки та соціальної роботи Тернопільського національного педагогічного університету імені В.Гнатюка.

Публікації. Результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 одноосібних друкованих працях. Серед них: 5 статей, опублікованих у наукових фахових виданнях, 9 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних наукових і науково-практичних конференцій, регіонального науково-практичного семінару, інших виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки, з них 189 сторінок основного тексту. Список використаних джерел налічує 351 найменування, з них 183 – франкомовні видання. Дисертація містить 8 таблиць та 6 рисунків, 60 додатків (окремим томом).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано вибір теми та її актуальність, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методологічні та теоретичні засади дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення, представлено джерельну базу, обґрунтовано вірогідність отриманих результатів, наведено відомості про їх апробацію, структуру та обсяг дисертаційного дослідження.

У першому розділі – **“Теоретичні засади підготовки фахівців соціальної сфери Франції”** – проаналізовано науково-педагогічну літературу з проблеми дослідження, охарактеризовано історичні етапи становлення соціальної освіти, проаналізовано основні галузі діяльності та функції фахівців соціальної сфери Франції.

У розділі висвітлено дослідницькі підходи українських та зарубіжних учених до визначення суті соціальної роботи (І.Козубовська, І.Мигович, В.Сидоров, Е.Морель, А.Шантро), системи соціальної освіти (А.Капська, Л.Міщик, В.Поліщук, Г.Штинова, С.Енніон-Моро, Ж.-Н.Шопар та ін.), обґрунтовано суть дефініції “фахівці соціальної сфери”, що вживається у Франції для означення усіх суб'єктів соціальної діяльності у контексті тенденції до диверсифікації та розширення сфер соціальної роботи.

На основі історико-педагогічного аналізу праць французьких учених, присвячених дослідженню історії становлення системи соціальної освіти, а також враховуючи хронологію появи основних соціальних спеціальностей, виокремлено основні етапи розвитку соціальної освіти Франції.

Перший (початковий) – 1896-1930 рр. – формування соціальної роботи як фаху, відкриття перших приватних навчальних закладів із підготовки фахівців соціальної сфери, розробка перших навчальних програм із соціальних спеціальностей;

Другий (методологічний) – 1931-1967 рр. – розширення сфер діяльності фахівців соціальної роботи, що сприяло виникненню нових соціальних спеціальностей, теоретичне обґрунтування засад соціальної освіти, поява професійних об'єднань соціальних працівників, розвиток соціального законодавства, зростання ролі держави у фінансуванні соціальної роботи та системи соціальної освіти.

Третій (стабілізаційний) – 1968-1979 рр. – чисельне зростання фахівців соціальної сфери, продовження інституціоналізації, професіоналізації та стабілізації соціальної сфери, розробка і впровадження програм підготовки соціальних працівників із сучасних спеціальностей, розробка поняттєво-термінологічного апарату соціальної роботи та соціальної освіти.

Четвертий (реформувальний) – 1980-1998 рр. – збільшення кількості соціальних закладів, служб і шкіл соціальної роботи як реакція на поглиблення кризових явищ у соціумі (безробіття, маргіналізація, старіння населення); зміна підходів до системи управління соціальною роботою та соціальною освітою (від централізації до децентралізації), зростання автономії шкіл соціальної

роботи у питаннях наповнення змістом програм професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

П'ятий (модернізаційний) – 1999 р.-по теперішній час – вдосконалення системи соціальної освіти: упровадження двоступеневої системи підготовки фахівців соціальної сфери, відкриття докторантури із соціальної роботи, розвиток програм післядипломної освіти, пошук інноваційних механізмів підготовки соціальних працівників.

На основі узагальнення досліджених матеріалів встановлено, що на сучасному етапі у Франції соціальна політика є змістовою й організаційною основою соціальної роботи і визначає основні напрями її здійснення: соціальне асистування, спеціалізоване виховання, анімація. Ці напрями визначають пріоритетні галузі професійної діяльності фахівців соціальної сфери: захист дитинства, попередження конфліктування молоді із законом, соціальна підтримка неповних і неблагополучних родин, людей похилого віку, безробітних, осіб з обмеженими функціональними можливостями. В сучасних умовах у Франції спостерігається тенденція до розширення сфер і напрямів діяльності фахівців соціальної сфери, а саме: попередження усіх форм маргіналізації (соціальної, трудової, культурної), соціальна інтеграція іммігрантів та репатріантів, сприяння в соціальній адаптації та життєвій реалізації осіб з особливими потребами, поліпшення становища жінки в суспільстві, допомога ВІЛ-інфікованим та uzалеженим особам тощо.

У процесі дослідження з'ясовано, що різноманітність напрямів, сфер професійної діяльності, категорій клієнтів соціальних працівників зумовила функціонування у Франції широкого спектра соціальних спеціальностей (асистент соціальної служби, аніматор, асистент техника-аніматора з питань молоді та спорту, техник-аніматор із питань народної освіти, керівник проєктів анімації та розвитку, спеціалізований вихователь, технічний спеціалізований вихователь, монітор-вихователь, вихователь дітей до-шкільного віку, радник із питань соціальної та сімейної економіки, помічник у соціальному житті, фахівець із надання медико-психологічної допомоги, сімейний медіатор, техник із соціального та сімейного втручання, фахівець з вищою освітою в галузі соціальної роботи, керівник соціального закладу чи служби соціального втручання).

Аналіз змісту професійної діяльності фахівців основних соціальних спеціальностей дав змогу виокремити основні групи виконуваних ними функцій: базові (діагностична, організаційна, розвивальна, інформативна, комунікативна, соціального супроводу) та спеціальні (адаптивна, фасилітативна, управлінська, виховна, посередницька, превентивна, анімаційна, соціально-економічна, координаційна, адміністративна).

У сучасних умовах у Франції спостерігається тенденція до появи нових соціальних спеціальностей і розширення функцій фахівців соціальної сфери, спричинена появою нових соціальних проблем та необхідністю їх вирішення: проєктування, моделювання життєвого успіху клієнтів, терапії, експертизи, моніторингу процесу організації та здійснення соціальної допомоги, промоції

клієнта (навчання, сприяння у професійній підготовці, подальше працевлаштування та включення клієнта в систему суспільних відносин), медіації (налагодження взаємодії між суб'єктами та об'єктами соціальної роботи) тощо.

У другому розділі – **“Структура та зміст професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції”** – охарактеризовано систему різнорівневої професійної підготовки фахівців соціальної сфери, розкрито особливості змісту, організації, форм і методів професійної підготовки фахівців соціальної сфери за основними спеціальностями у різних типах навчальних закладів.

На основі аналізу законодавчих нормативно-правових освітніх документів з'ясовано, що у Франції сформувалась система підготовки фахівців соціальної сфери, яка традиційно містить такі структурні компоненти: 1) допрофесійна освіта; 2) початкова та середня професійна освіта; 3) вища професійна освіта (I, II, III циклів навчання); 4) післядипломна професійна освіта (рис. 1). На кожному з рівнів професійної освіти здійснюється підготовка фахівців відповідного рівня кваліфікації, де п'ятий є найнижчим, а перший – найвищим.

Встановлено, що в сучасних умовах у Франції професійну підготовку фахівців соціальної сфери здійснюють 428 навчальних закладів різних типів і форм власності, більшість із яких входять до системи вищої освіти: недержавні (асоціації, регіональні інститути соціальної роботи, що надають можливість отримати початкову, середню професійну та вищу професійну освіту I-II циклів у галузі соціальної роботи) та державні навчальні заклади (загальноосвітні та професійні ліцеї, університети, університетські технологічні інститути, що відкривають можливості для здобуття початкової, середньої та вищої професійної освіти I-III циклів). Навчальні заклади Франції щороку приймають на різні спеціальності соціальної сфери у середньому 50 000 абітурієнтів і пропонують різні шляхи здобування освіти в галузі соціальної роботи, які є взаємопов'язаними і дають змогу студентам переходити з одного рівня професійної підготовки на інший.

Виявлено, що зарахування абітурієнтів на підготовку з більшості соціальних спеціальностей супроводжується професійним відбором і передбачає складання вступних іспитів для визначення загального рівня підготовки абітурієнтів, з'ясування психологічної відповідності обраній спеціальності, психологічної вмотивованості вибору соціальної роботи як фаху. Для більшості спеціальностей наявність практичного досвіду діяльності абітурієнта в соціальній сфері є необхідною умовою. Встановлений також віковий ценз для кандидатів на підготовку.

Аналіз змісту професійної підготовки фахівців соціальної сфери дав змогу виокремити в ньому інваріантний і варіативний компоненти. Інваріантна частина включає блоки обов'язкового вивчення (нормативні), мета яких полягає в ознайомленні студентів із засадами соціальної політики, професійної діяльності, основними групами та потребами клієнтів, формуванні знань, умінь і навичок професійної діяльності та спілкування. Варіативна частина, яка становить у середньому 20% від загального обсягу навчального навантаження, передбачає вивчення навчальних блоків за

вибором, що дає змогу поглибити знання студентів у межах обов'язкових навчальних блоків та сформувати спеціальні уміння і навички (креативні, фізичні, комунікативні та інші). Навчальні заклади можуть формувати варіативну складову відповідно до спеціальності та особливостей діяльності фахівців соціальної сфери в конкретному регіоні.

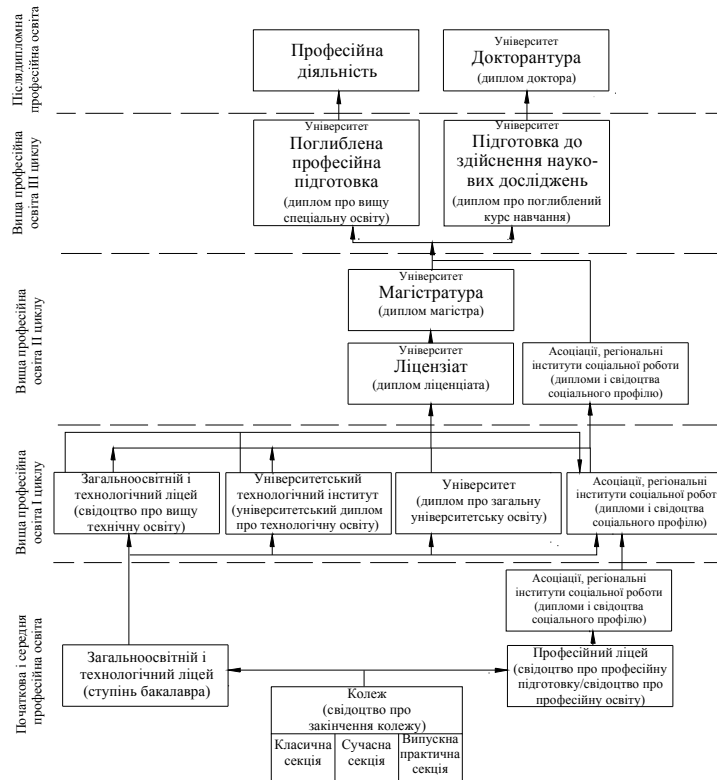

Рис. 1. Структура професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції

У розділі охарактеризовано основні принципи організації соціальної освіти Франції: почерговості теоретичного та практичного компонентів навчання, індивідуалізації, трансверсальності, модульної організації навчального процесу та моделювання професійної діяльності в навчально-виховному процесі, що і забезпечує її ефективність.

Допрофесійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери здійснюється на підготовчих курсах, які функціонують при більшості навчальних закладів, у процесі волонтерської діяльності та учнівства (професійно-практичної та теоретичної підготовки молодих людей віком до 20 років у соціальних установах).

Початкова, середня та вища професійна освіта I циклу підготовки фахівців соціальної сфери характеризується превалюванням практичного компонента підготовки над теоретичним, що зумовлено кваліфікаційними характеристиками спеціальностей даного рівня. Фахівці соціальної сфери з вищою освітою I циклу здійснюють психолого-педагогічну діяльність, розробляють соціально-педагогічні, психолого-педагогічні, медико-педагогічні проекти, контролюють їх своєчасне вико-

нання, складають звітну документацію з реалізації проектів надання індивідуальної та групової соціальної допомоги.

Здійснений аналіз нормативних документів свідчить, що фахівці соціальної сфери з вищою освітою II циклу підготовки в галузі соціальної роботи виконують у структурі соціальних служб і закладів управлінські та адміністративні функції. Виявлено, що цей цикл вищої освіти має два підрівні, кожен з яких передбачає однорічну підготовку до ступенів ліценціата (licence) та магістра (maîtrise) і характеризується превалюванням теоретичного компонента навчання над практичним.

Підготовка фахівців соціальної сфери в ліценціаті передбачає навчання за такими напрямками: “Санітарні та соціальні науки” (спеціалізації “Робота з особами, які мають особливі потреби”, “Санітарна допомога”); “Соціологія” (спеціалізація “Соціальний розвиток”); “Педагогіка і виховання” (спеціалізації “Виховання і дидактика”, “Андрагогіка”, “Педагогіка та викладання”).

Після завершення навчання в ліценціаті випускники можуть продовжити навчання в магістратурі за такими напрямками: санітарні та соціальні науки; теорія та практика охорони здоров'я; соціологія (спеціалізація “Соціальний розвиток”); педагогіка і виховання (спеціалізації “Виховання і дидактика”, “Андрагогіка”).

Вища освіта III циклу підготовки в галузі соціальної роботи передбачає два шляхи подальшого навчання: поглиблену підготовку за обраною спеціальністю з метою продовження професійної діяльності (диплом про вищу спеціальну освіту) та підготовку до здійснення наукових досліджень із подальшим вступом до докторантури (диплом про поглиблений курс навчання).

Поглиблена професійна підготовка у галузі соціальної роботи передбачена з напрямів: “Управління санітарною та соціальною діяльністю”, “Управління проектами”, “Дитяча та підліткова психологія”, “Психологія праці”, “Навчання дорослих”.

Підготовка до здійснення наукових досліджень у сфері соціальної роботи необхідна для подальшого вступу в докторантуру і включає вивчення обов'язкових дисциплін (“Соціальна робота та удосконалення суспільства”, “Соціальна робота, напрями соціальної політики, соціальні питання”, “Соціальні зміни, сучасність і соціальна робота: соціологія соціальної роботи та соціальної діяльності”), дисциплін за вибором (“Теорія і практика соціального втручання”, “Територіально-общинні громади та соціальна робота”, “Молодь, суспільство та соціальна робота”, “Солідарна економіка і соціальна робота” та інші). Вона супроводжується самостійною науковою роботою випускників магістратури над темами, визначеними ще до початку навчання.

У процесі дослідження з'ясовано, що підготовка фахівців соціальної сфери на рівні докторантури у Франції була розпочата у 2001 р. і здійснюється, як правило, в університетах. Вона характеризується теоретичною спрямованістю навчання, розвитком дослідницьких умінь докторантів, міждисциплінарним характером змісту освіти. Навчання в докторантурі триває три роки та передбачає виконання дисертаційного дослідження індивідуально чи у співавторстві. Виявлено, що в

сучасних умовах даному процесу притаманні такі проблеми: низька мобільність докторів на ринку праці; залишковий принцип фінансування докторських програм; недостатня кількість висококваліфікованих наукових керівників; невизначеність статусу докторанта тощо.

Охарактеризовано форми та методи практичної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери, яка у середньому становить 40% від загального навчального навантаження студентів різних спеціальностей. Практична підготовка здійснюється у тісній взаємодії з теоретичною, передбачає широкі повноваження навчальних закладів і студентів в організації та наповненні змістом програм її здійснення. Встановлено, що з метою підготовки кваліфікованих фахівців, здатних ефективно працювати у різних сферах, упроваджено різні види практики ознайомлювального (інформативна, ознайомлювальна, багатoproфільна) та професійного (професійна, зовнішня, практика поглибленого вивчення, навчальна) спрямування, налагоджено тісну співпрацю керівника-референта, керівника практики та студента-практиканта, застосовуються форми роботи у малих групах, групах аналізу практики, забезпечено практичне спрямування змісту загальноосвітніх дисциплін та індивідуалізацію практичної підготовки.

У процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери застосовуються предметно-орієнтовані (модульне навчання), особистісно зорієнтовані (розвивальне, проблемне, диференційоване й індивідуалізоване навчання), практично зорієнтовані (рольові ігри, робота в групах аналізу практики, розробка і реалізація соціальних проектів) та інформаційно-комунікаційні (робота з електронними та Інтернет-ресурсами, розробка презентацій у PowerPoint) технології.

З'ясовано особливості післядипломної професійної освіти фахівців у галузі соціальної роботи. Встановлено, що програми післядипломного навчання пропонують державні й асоційовані навчальні заклади, підрозділи університетів, центри професійної підготовки, ресурсні центри, консультативні пункти, відповідні підрозділи соціальних установ, закладів, підприємств. Навчання у системі післядипломної освіти передбачає диплому (отримання державних дипломів у сфері соціальної роботи, що свідчать про оволодіння новою спеціальністю) та кваліфікаційну підготовку (здобуття сертифікатів чи свідоцтв про проходження курсів підвищення кваліфікації). Основними формами післядипломного навчання є навчання без відриву від виробництва, навчання за умови неповної зайнятості, дистанційне навчання тощо. Нововведеннями у системі післядипломної освіти Франції є так званий “період професіоналізації” та “індивідуальне право на підготовку”.

У третьому розділі – **“Основні тенденції модернізації системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції”** – розкрито основні напрями реформування та модернізації системи соціальної освіти Франції, окреслено можливості творчого використання ідей позитивного досвіду професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції у вітчизняних умовах.

Встановлено, що модернізація французької системи соціальної освіти передбачає трансформацію її структури, що здійснюється шляхом розвитку вищої професійної освіти в галузі соціаль-

ної роботи у контексті положень Болонської декларації та посилення партнерської взаємодії між навчальними закладами, упровадження процедури “визнання професійної компетентності” як альтернативного способу здобуття працівником професійної кваліфікації на основі наявного у нього професійного досвіду та самоосвіти.

У Франції проходить процес реформування програм професійної підготовки фахівців соціальної сфери з різних спеціальностей. Програма професійної підготовки з кожної спеціальності містить три компоненти: професійну, змістову та сертифікаційну. У професійній окреслено сфери професійної діяльності, функції та компетенції фахівця даної спеціальності. Змістова компонента включає перелік навчальних блоків і дисциплін за конкретною спеціальністю, розкриває їх зміст, форми і методи підготовки. Сертифікаційна – визначає перелік випускних іспитів, їх зміст і методики проведення. З’ясовано, що таке структурування програм професійної підготовки сприяє виокремленню компетенцій фахівців різних спеціальностей соціальної сфери відповідно до вимог професійної діяльності, модернізації та персоналізації професійної підготовки через посилення індивідуального підходу до кожного студента, підвищенню мобільності соціальних працівників на ринку праці.

У результаті модернізації вищої соціальної освіти Франції упроваджено двоступеневу систему освіти (ліцензіат, магістратура). Ліцензіат, що відповідає прийнятому у більшості країн освітньо-кваліфікаційному рівню бакалаврату, передбачає трьохрічний термін професійної підготовки та вивчення 180 кредитів ECTS. Магістратура (професійна або науково-дослідна) передбачає дворічний курс підготовки, розрахований на 120 кредитів ECTS. Закінчення науково-дослідної магістратури відкриває доступ до навчання в докторантурі, що триває три роки.

Виявлено, що вищі навчальні заклади у Франції здійснюють не лише підготовку професійних фахівців соціальної сфери, але й є центрами науково-дослідної соціальної роботи. У Франції значна увага спрямована на створення сприятливих умов для розвитку проектів підготовки фахівців соціальної сфери з вищою освітою у школах соціальної роботи у паритетній співпраці з університетами й університетськими технологічними інститутами.

Порівняльний аналіз систем підготовки фахівців соціальної сфери у навчальних закладах Франції та України дав змогу встановити, що спільними рисами для обох країн є багаторівневий характер системи професійної підготовки відповідних фахівців; принципи реорганізації систем вищої освіти (прозорості, мобільності, гнучкості, наступності, послідовності, відповідальності, індивідуального підходу до студента); спорідненість навчальних дисциплін та їх змісту. З’ясовано, що істотною відмінністю вітчизняної моделі підготовки фахівців соціальної сфери є превалювання в навчальних програмах дисциплін теоретичного спрямування і недостатня увага до спеціальної та практичної підготовки, що визначає її спрямованість на підготовку фахівців широкого профілю з акцентом на теоретичні знання, тоді як французький працівник соціальної сфери – фахівець вузь-

кої спеціалізації із ґрунтовною практичною підготовкою.

Незважаючи на певні “слабкі” місця французької системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери (переважно прикладний характер професійної підготовки, що ускладнює розвиток соціальної роботи як науки, залучення до професійної діяльності осіб без належної освіти), визнано важливість і актуальність вивчення досвіду даної країни в умовах становлення вітчизняної системи соціальної освіти. З метою реалізації прогресивних ідей досвіду підготовки фахівців соціальної сфери Франції в роботі вищих навчальних закладів України обґрунтовано доцільність упровадження ефективної системи професійного відбору абітурієнтів на спеціальність “Соціальна робота”, розширення діапазону спеціальностей та спеціалізацій фахівців соціальної сфери, оптимального поєднання теоретичного і практичного компонентів професійної підготовки з урахуванням вимог світових стандартів, ціленаправленої підготовки керівників практики, впровадження інноваційних технологій навчання, різноманітних форм післядипломної освіти, підготовки докторів соціальної роботи, пошуку альтернативних можливостей оволодіння професійною кваліфікацією у галузі соціальної роботи.

ВИСНОВКИ

Дослідження системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції дало змогу сформулювати такі висновки:

1. У результаті історико-педагогічного аналізу виявлено, що соціальна робота і соціальна освіта Франції тісно пов’язані з розвитком суспільно-політичних відносин у цій країні. Враховуючи хронологію появи соціальних спеціальностей та історію розвитку системи підготовки фахівців соціальної сфери Франції, виокремлено й охарактеризовано основні етапи становлення системи соціальної освіти: початковий – 1896-1930 рр.; методологічний – 1931-1967 рр.; стабілізаційний – 1968-1979 рр.; реформувальний – 1980-1998 рр.; модернізаційний – 1999 р.-по теперішній час.

2. Пріоритетними галузями професійної діяльності фахівців соціальної сфери Франції є робота з дітьми та молоддю, сім’ями, людьми похилого віку, особами з обмеженими можливостями, безробітними, іммігрантами. Виокремлено базові (діагностична, організаційна, розвивальна, інформативна, комунікативна, соціального супроводу) та спеціальні (адаптивна, фасилітативна, управлінська, виховна, посередницька, превентивна, анімаційна, соціально-економічна, координаційна, адміністративна) функції фахівців соціальної сфери Франції. У сучасних умовах спостерігається диверсифікація функціонального репертуару фахівців соціальної сфери у зв’язку з розширенням галузей їх діяльності, що виходять за межі соціального захисту (терапевтична, промоційна, моделювальна, проєктивна, медіативна, функції моніторингу, експертизи).

3. З’ясовано, що система підготовки фахівців соціальної сфери Франції є багаторівневою і містить такі структурні компоненти: допрофесійну, початкову, середню, вищу освіту (I-III циклів

навчання), що здійснюються в асоційованих та державних навчальних закладах і післядипломну професійну освіту.

Французька система професійної підготовки фахівців соціальної сфери характеризується трансверсальним характером змісту освіти, гнучкістю програм професійної підготовки, поєднанням інваріантної та варіативної складових, модульною організацією навчального процесу, інтеграцією теоретичного та практичного компонентів, пріоритетністю індивідуального підходу до студента, моделюванням майбутньої професійної діяльності у процесі навчання, партнерською співпрацею навчальних закладів із соціальними установами.

4. Особливе значення у процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції має практична підготовка, яка здійснюється на основі соціального партнерства навчальних закладів і соціальних установ і реалізується у процесі взаємодії керівника-референта, керівника практики та студента; характеризується індивідуальним підходом до кожного студента, гнучкістю програм, варіативністю видів стажувань ознайомлювального та професійного спрямування; застосуванням практично зорієнтованих технологій; сприянням в ефективній організації самостійної роботи студентів тощо.

У процесі професійної підготовки фахівців соціальної сфери використовується широкий діапазон методів і форм організації навчання, спрямованих на забезпечення високої ефективності системи соціальної освіти Франції. Домінантними формами організації навчання фахівців соціальної сфери є лекції, практичні заняття, “робота під керівництвом”, самостійна робота, навчальні дискусії, майстерні письма та усного мовлення, робота над проектами. Активно використовуються аудіо-візуальні методи та форми навчання: відеозвіти та відеолекторії, фоторепортажі, навчальні фільми, робота в мережі Інтернет та Інтранет, розробка презентацій у PowerPoint тощо. Специфічними формами і методами, що використовують у процесі підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери Франції, є робота в групах аналізу практики, соціальна експертиза, складання досьє.

5. З’ясовано, що модернізація французької системи соціальної освіти здійснюється шляхом реорганізації системи вищої професійної освіти в галузі соціальної роботи згідно з положеннями Болонської декларації (впровадження двоступеневої вищої освіти – ліцензіату, магістратури), започаткування підготовки докторів соціальної роботи в системі післяступеневої вищої освіти, розширення пропозицій у сфері післядипломної освіти, підвищення наукового рівня досліджень у галузі соціальної роботи, посилення партнерської співпраці між навчальними закладами різних типів і форм власності та соціальними установами, пошуку альтернативних механізмів підготовки фахівців соціальної сфери, розширення сфер професійної діяльності і функцій соціальних працівників.

6. Аналіз французького досвіду підготовки фахівців соціальної сфери, а також урахування особливостей вітчизняної системи соціальної/соціально-педагогічної освіти стали підґрунтям для висновку про те, що детального вивчення з перспективою творчого використання в Україні заслу-

говують: методики професійного відбору абітурієнтів на навчання за спеціальностями “Соціальна робота” і “Соціальна педагогіка”; оптимізація співвідношення теоретичного та практичного компонентів у системі професійної підготовки фахівців соціальної сфери, організація та зміст різних видів практики ознайомлювального та професійного спрямування, підготовка кваліфікованих керівників практики; розширення спектру технологій навчання з акцентом на практично зорієнтовані та інноваційні; розширення діапазону спеціалізацій у галузі соціальної роботи з урахуванням суспільного попиту на фахівців соціальної сфери різного профілю; форми післядипломної освіти; підготовка докторів соціальної роботи; альтернативні шляхи підготовки соціальних працівників.

До перспективних напрямів подальших досліджень французького досвіду підготовки фахівців соціальної сфери вважаємо за доцільне віднести: організаційно-методичне забезпечення підготовки фахівців різних соціальних спеціальностей; інноваційні підходи до організації індивідуальної, самостійної і науково-пошукової роботи студентів; підготовку наукових кадрів для соціальної сфери.

Основний зміст дисертації відображено у таких публікаціях:

Статті у фахових виданнях:

1. Лещук Г. В. Особливості організації практичної підготовки соціальних працівників у Франції / Г. В. Лещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – 2005. – № 2. – С. 111–115.

2. Лещук Г. В. Актуальні проблеми та зміст підготовки докторів соціальної роботи у Франції / Г. В. Лещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – 2005. – № 4. – С. 194–197.

3. Лещук Г. В. Початкова професійна освіта фахівців соціальної сфери у Франції як напрям професійної освіти / Г. В. Лещук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка. – 2006. – № 9. – С. 97–102.

4. Лещук Г. В. Актуальні проблеми соціальної роботи у Франції / Г. В. Лещук // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. – 2006. – № 10. – С. 59–61.

5. Лещук Г. В. Соціальна освіта в Україні та Франції: пошук шляхів модернізації / Г. В. Лещук // Педагог професійної школи : [зб. наук. праць / редкол.: Н. Г. Ничкало, І. А. Зязюн, О. І. Щербак та ін. ; упоряд.: Н. Г. Ничкало, О. І. Щербак]. – К., 2007. – Випуск VIII. – С. 264–270.

Інші публікації:

6. Борозна Г. В. Франция в европейском социальном пространстве / Г. В. Борозна // Наука и образование на пороге III тысячелетия : тезисы докладов Международного конгресса (Минск, 3–6 октября 2000 г.) – Минск, 2000. – Кн. 1. – С. 105–106.

7. Борозна Г. В. Підготовка спеціалізованих вихователів у Франції / Г. В. Борозна // Динаміка наукових досліджень 2004 : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 21–30 червня 2004 р.) – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – Т. 25 : Педагогіка. – С. 29–31.
8. Борозна Г. В. Особливості підготовки соціальних працівників у структурі соціальної роботи Франції / Г. В. Борозна // Практична психологія та соціальна робота. – 2005. – № 9. – С. 69–71.
9. Лещук Г. В. Принципы образования социальных работников во Франции / Г. В. Лещук // Альянс наук: ученый – ученому : Вторая междунар. периодическая науч.-практ. конф. (Днепропетровск, 3–7 октября 2005 г.) – Днепропетровск, 2005. – Т. 2. – С. 67–70.
10. Лещук Г. В. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю у Франції / Г. В. Лещук // Дні науки-2006 : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 17–28 квітня 2006 р.) – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2006. – Т. 16 : Педагогічні науки. – С. 67–69.
11. Лещук Г. В. Професійна підготовка соціальних працівників II циклу у вищих навчальних закладах Франції / Г. В. Лещук // Наука та практика-2007 : Міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 11–15 лютого 2007 р.) : зб. наук. праць. – Полтава, 2007. – С. 145–147.
12. Лещук Г. В. Соціальна освіта в контексті євроінтеграційних процесів: труднощі та перспективи / Г. В. Лещук // Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції : матеріали регіонального наук.-практ. семінару, 20–21 травня 2008 р. / МОН України, Терн. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка / за заг. ред. Г. В. Терещука. – Тернопіль, 2008. – С. 26–28.
13. Лещук Г. В. Категорія “визнання професійної компетенції” як альтернативний спосіб отримання професійної кваліфікації у сфері соціальної роботи у Франції / Г. В. Лещук // Современные направления теоретических и прикладных исследований 2008 : сб. науч. трудов по материалам междунар. науч.-практ. конф. (Одесса, 15–25 марта 2008 г.) – Одесса : Черноморье, 2008. – Т. 18 : Педагогика, психология и социология. – С. 56–57.
14. Лещук Г. В. Післядипломна освіта фахівців соціальної сфери у Франції / Г. В. Лещук // Соціальна робота і сучасність: теорія та практика: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 22–23 травня 2008 р.) / МОН України, Нац. техн. ун-т України “Київський політехнічний інститут” / відп. ред.: Б. В. Новіков, І. І. Федорова, Л. М. Димитрова. – К., 2008. – С. 182–183.

АНОТАЦІЇ

Лещук Г. В. Система професійної підготовки фахівців соціальної сфери у Франції. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, 2009.

У дисертації досліджено систему професійної підготовки фахівців соціальної сфери Франції. Охарактеризовано процес становлення соціальної освіти Франції, розкрито особливості її розвитку на сучасному етапі. Подано загальну характеристику основних галузей діяльності та функцій фахівців соціальної сфери, проаналізовано принципи організації соціальної освіти. Розглянуто багаторівневу систему професійної підготовки фахівців соціальної сфери (початкова та середня професійна, вища професійна та післядипломна освіта), розкрито зміст підготовки фахівців соціальної сфери за різними спеціальностями. Охарактеризовано основні напрями модернізації системи соціальної освіти Франції та сформульовано рекомендації щодо можливостей творчого використання ідей позитивного французького досвіду підготовки фахівців соціальної сфери в умовах становлення професійної підготовки соціальних працівників в Україні.

Ключові слова: фахівець соціальної сфери, система підготовки фахівців соціальної сфери Франції, багаторівнева професійна підготовка, організація і зміст підготовки, модернізація підготовки фахівців соціальної сфери.

Лещук Г. В. Система профессиональной подготовки специалистов социальной сферы во Франции. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Тернополь, 2009.

В диссертации исследована система профессиональной подготовки специалистов социальной сферы Франции. Прослежен процесс становления социального образования Франции, охарактеризованы особенности его развития на современном этапе. Дана общая характеристика сфер деятельности и функций специалистов социальной сферы, проанализированы принципы организации социального образования. Рассмотрена многоуровневая система профессиональной подготовки специалистов социальной сферы (начальное и среднее профессиональное, высшее профессиональное и последипломное образование), раскрыто содержание подготовки специалистов социальной сферы за разными специальностями. Охарактеризованы основные направления модернизации системы социального образования Франции, сформулированы рекомендации относительно возможностей творческого использования идей позитивного французского опыта подготовки специалистов социальной сферы в условиях становления профессиональной подготовки социальных работников в Украине.

Ключевые слова: специалист социальной сферы, система подготовки специалистов социальной сферы Франции, многоуровневая профессиональная подготовка, организация и содержание подготовки, модернизация подготовки специалистов социальной сферы.

G.Leshchuk. The System of Social Sphere specialists' Professional Training in France. – Manuscript.

Scientific thesis for the Degree of the Candidate of Pedagogical Sciences in the speciality 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Ternopil' National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatiuk, Ternopil', 2009.

The dissertation is devoted to the investigation of social sphere specialists' professional training of France. The development's process of social workers' training of France has been characterized; the peculiarities of modern system of social workers' training have been revealed. The basic stages of development of social education of France are selected and described: initial, methodological, stabilizing, reformative, modernization. The author has characterized the activity's spheres (work with children and youth, family, invalids, old men, unemployed, immigrants), functions of social workers (basics and specials).

It has been examined multilevel social sphere specialists' professional training of France (primary, secondary, higher and postgraduate education). The main features of system of social sphere specialists' professional training have been characterized: integration of theory and practice, individual character of education, transversality, flexibility of the programs of professional training, integration of theoretical and practical components, module organization of process, priority of individual approach to the student, design of future professional activity in the process of studies, partner collaboration of educational establishments with social establishments. Preparation of specialists of social sphere is carried out in state and unstate to educational establishments of different types.

The content of professional training of different specialties has been revealed (assistant of social service, specialized educator, animator, assistant of technician-animator on questions of young people and sport, technician-animator from the questions of folk education, leader of projects of animation and development, technical specialized educator, monitor-educator, educator of children of preschool age, helper in social life, mediator etc.)

The modernisation's tendencies of social workers' training of France have been characterized: introduction of procedure of confession of professional competence; strengthening of social partnership is between educational establishments which carry out preparation of social workers and social services, development of higher and postgraduate social workers training which foresees introduction of the two levels system of education: licence and master. First educational degree directed on determination of common direction and line of business of future specialist and conduces a licentiate to the receipt of degree, second a degree is completed the receipt of professional master's or master's researcher degree. The master researcher enables to prolong studies on the doctorals programs.

The comparative analysis of social workers' training of France and Ukraine has been conducted. Uniting for both countries is: multilevel character of the system of professional preparation of the proper specialists, principles of reorganization of the systems of higher education, community of educational dis-

ciplines, their maintenance. The distinguishing feature of domestic model of preparation of specialists of social sphere is predominating of disciplines of theoretical direction and insufficient attention to the special and practical preparation. On the basis of its results, the common and specific features of social work education have been defined. The possibilities of progressive ideas of the France experience of social sphere specialists' professional training in the educational establishments of Ukraine have been determined: introduction of the effective system of professional selection, expansion of range of specialities and specializations of specialists of social sphere, optimum combination of theoretical and practical components of professional training, preparation of leaders of practice, introduction of innovative technologies of studies, various forms of postgraduate education, preparation of doctors of social work, search of alternative possibilities of capture professional qualification in industry of social work.

Key words: social sphere specialiste, system of social sphere specialists' professional training of France, multilevel professional training, organisation and contents of professional training, modernisation of social sphere specialists' training.